

نقش واسطه‌ای توانمندسازی روان‌شناختی در رابطه حمایت اجتماعی ادراک‌شده و روحیه کارآفرینی دانشجویان کارشناسی دانشگاه بیرجند

ریحانه ابراهیم‌آبادی^{۱*}، علی عسگری^۲، فاطمه طاهرپور^۳

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد گروه مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

^۲ دانشیار گروه مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

^۳ استادیار گروه مدیریت آموزشی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

* ایمیل نویسنده مسئول: r.ebrahimabadi94@gmail.com

واژگان کلیدی: چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش واسطه‌ای توانمندسازی روان‌شناختی در رابطه حمایت روحیه کارآفرینی، حمایت اجتماعی ادراک‌شده و روحیه کارآفرینی دانشجویان کارشناسی دانشگاه بیرجند صورت گرفته است. روش پژوهش توصیفی-همبستگی و جامعه آماری شامل دانشجویان کارشناسی روان‌شناسی دانشگاه بیرجند به تعداد ۸۳۰۴ نفر که با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی ساده تعداد ۳۸۰ نفر انتخاب گردید. برای سنجش متغیر حمایت اجتماعی ادراک‌شده از پرسش‌نامه زیمت و همکاران (۱۹۸۸)، توانمندسازی روان‌شناختی از پرسش‌نامه اسپریتزر و میشر (۱۹۹۵) و روحیه کارآفرینی از پرسش‌نامه وطن‌خواه و رضایی مقدم (۱۳۹۴) استفاده شد. روایی محتوایی پرسشنامه توسط متخصصان تأیید شد. ضریب پایایی پرسشنامه‌ها با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ بررسی و تأیید شد. در خصوص الگوی معادلات ساختاری هنگامی که متغیر حمایت اجتماعی ادراک‌شده، متغیر پیش‌بین در نظر گرفته شد و روحیه کارآفرینی متغیر ملاک بودند از برازش خوبی برخوردار بود و روابط بین مؤلفه‌های حمایت اجتماعی ادراک‌شده و روحیه کارآفرینی در سطح ۰/۰۵ معنادار بود. یافته‌ها در مورد متغیر میانجی نشان داد که توانمندسازی روان‌شناختی نقش میانجی ایفا می‌کند.

تاریخ دریافت:

۲۲ آذر ۱۴۰۱

تاریخ پذیرش:

۲۸ بهمن ۱۴۰۱

مقدمه

امروزه و در هزاره سوم، همزمان با افزایش ارتباطات در سطوح ملی و بین‌المللی و نیز همزمان با تغییر و تحولات پرشتاب و فزاینده، شاهد رقابت‌های روزافزون در سطح جهانی هستیم و به تبع آن نیاز به تطبیق دائمی با تحولات فناوری دیده می‌شود. این مسائل، کشورهای مختلف جهان را بر آن داشته تا هرچه سریعتر نسبت به روز آمدن خود در ابعاد مختلف علمی اقدام کنند و در سایه این تغییر و تحولات نسبت به رشد و ارتقای جامعه و توسعه آن کمر همت ببندند. به همین خاطر ابداع، نوآوری و تولید محصولات جدید با فرایندها و روشهای نو بیش از پیش اهمیت می‌یابد (Lee, Wong, Foo & Leuny, 2011). اینجاست که اهمیت نیروی انسانی خلاق، مبتکر و به عبارتی کارآفرین برجسته می‌شود، زیرا جوامع امروزه دیگر نمی‌توانند با تکیه بر روش‌های پیشین عمل کنند، اهداف خود را محقق ساخته و بر رقبای خود فایز آیند. لذا مبحث کارآفرینی به یکی از مهمترین چالش‌های اجتماعی چند دهه گذشته تبدیل گشته و در اکثر کشورهای پیشرفته به عنوان یک ضرورت مطرح گردیده است (Van Dam, Schipper & Runhaar, 2010). با توجه به نقش کارآفرینی در جامعه و اثرات آن، بی‌شک عوامل بسیاری بر آن تأثیر می‌گذارند که یکی از آنها ویژگی‌های شخصیتی است که از جمله شاخص‌های آن می‌توان داشتن روحیه کارآفرینی اشاره کرد. متغیرهای اجتماعی از جمله حمایت اجتماعی می‌توانند نقش مهمی در روحیه کارآفرینی داشته باشند. منظور از حمایت اجتماعی، کمک‌ها و حمایت‌های اجتماعی والدین، دوستان و دیگر افراد مهم است که فرد آن‌ها را با توجه به شرایط اجتماعی و فردی خود درک می‌نماید (Orozco, 2007). حمایت اجتماعی بر احساس شایستگی، اعتماد و استقلال فرد که جزء مؤلفه‌های توانمندسازی روان‌شناختی است، نیز مؤثر است.

اعتقاد بر این است که هر عمل انسانی نتیجه قصد است. قصد کارآفرینی بهترین پیش‌بینی‌کننده رفتار و فعالیت‌های کارآفرینی است. قصد کارآفرینی را می‌توان به عنوان یک حالت ذهنی تعریف کرد که اقدام به سمت اشتغال خود را به جای اشتغال سازمانی هدایت می‌کند (Fantaye, 2019). هدف فرد برای تنظیم و ایجاد یک کسب و کار بر رفتارهای آگاهانه او متکی است. قصد کارآفرینی یک جهت‌گیری ذهنی است که فرد را به سوی تصور و اجرای مفاهیم کسب و کار هدایت می‌کند. این قصد فرد است که یک شرکت را بسازد و قاطعانه برنامه ریزی کند تا برنامه‌ای را برای ایجاد یک سرمایه‌گذاری در آینده ارائه کند (Lacap, Dwi Mulyaningsih, & Ramadani, 2018). قصد کارآفرینی به گرایش ذهنی فردی اشاره دارد که او را به سوی تصور و پیاده‌سازی مفاهیم جدید کسب و کار می‌برد. قصد کارآفرینی تمایل فرد برای شرکت در ایجاد سرمایه‌گذاری است این نوعی از اعتقاد به راه‌اندازی کسب و کار در آینده است (Gomez Lacap, 2018).

چهار عنصر پیش‌بینی‌کننده رفتار کارآفرینی است: همدلی، قضاوت اخلاقی، خودکارآمدی و حمایت اجتماعی درک شده. حمایت اجتماعی ادراک شده به عنوان یک پیش‌داوری از کارآفرینی اجتماعی مورد نیاز است تا نیت‌های رفتاری برای ایجاد مشاغل اجتماعی ایجاد کند. اهمیت حمایت اجتماعی در زمینه کارآفرینی را نمی‌توان دست‌کم گرفت زیرا حضور شبکه‌ها و سیستم‌های پشتیبانی به افراد در دستیابی به یک نتیجه کارآفرینی کمک می‌کند (Gomez Lacap, 2018). حمایت از جانب خانواده، دوستان و افراد نزدیک بر تصمیم دانشجویان در ترکیه برای تبدیل شدن به یک کارآفرین مثبت داشته است. در دانشجویان دانشگاهی در انگلستان نیز حمایت از جانب خانواده به طور مثبت با قصد کارآفرینی دانشجویان ارتباط مثبت دیده شده است. همچنین مدل‌های نقش والدین بر روی قصد کارآفرینی دانشجویان تأثیر مثبت دارد (Sylvia Nabila & Dayang Haryani, 2016). حمایت اجتماعی به دریافت کمک‌های داوطلبانه از سوی دیگران اشاره می‌کند و یک پاسخ مثبت را ترویج می‌کند. این نوع حمایت می‌تواند از منابع مختلفی مانند خانواده، دوستان، یا جامعه باشد و در اشکال مختلف فیزیکی، احساسی، کلامی و مالی ظاهر شود (Abdollahpour & Keramat, 2016).

با این حال، پژوهشی که به طور مشخص به رابطه بین این موارد اشاره کرده باشد، وجود ندارد. بنابراین محققین در این پژوهش به دنبال بررسی این مهم هستند که آیا توانمندسازی روان‌شناختی در رابطه حمایت اجتماعی ادراک‌شده و روحیه کارآفرینی دانشجویان نقش واسطه‌ای ایفا می‌کند؟

الف) روحیه کارآفرینی. روحیه کارآفرینی فرآیند بهره بردن از فرصت‌ها و ایجاد کسب و کار جدید به گونه‌ای که حاصل کار با قبول ریسک همراه بوده و پیش‌برنده‌ی بسیاری از موفقیت‌های بشر می‌باشد (مالک‌پور و دلاور، ۱۳۹۵).

میزان روحیه ریسک‌پذیری: عبارت است از پذیرش مخاطره‌هایی که می‌توانند از طریق تلاش‌های شخصی مهار شوند. شاید یکی از گسترده‌ترین ویژگی‌های ذکر شده از کارآفرینان یا کارآفرینی تمایل به پذیرش مخاطره است (غریب‌شاه، ۱۳۹۴).

مرکز کنترل درونی: عقیده فرد نسبت به اینکه وی تحت کنترل وقایع خارجی یا داخلی می‌باشد را مرکز کنترل می‌نامند. به عبارت دیگر، اعتقاد افراد به اینکه وقایع خارج یا تلاش و کوشش خودشان سرنوشت آنان را تعیین می‌کند، مربوط به مرکز کنترل است. اراده یا کنترل درونی، دربرگیرنده اعتقاد فرد نسبت به این موضوع است که وی تحت کنترل وقایع داخلی یا خارجی است (Gurel, Alting & Daniele, 2010).

توفیق‌طلبی (نیاز به موفقیت): نیاز به توفیق‌طلبی عبارت است از تمایل به انجام کار در استانداردهای عالی، جهت پیش گرفتن از رقبای و تعیین استاندارد توسط خود فرد. در واقع توفیق‌طلبی، به معنی تمایل به انجام کار بر اساس استانداردهای بالا برای کسب موفقیت در موقعیت‌های مختلف است (Dearkins & Freel, 2002).

خلاقیت: فراگرد خلاقیت عبارت است از هر نوع فراگرد تفکری که مسئله‌ای را به طور مفید و بدیع حل کند. در واقع خلاقیت، توانایی دیدن، آگاه شدن و پاسخ دادن نیز به شمار می‌رود (محبوبی و توری، ۲۰۰۸). هربرت فوکس بر این باور است که "فرآیند خلاقیت عبارت است از هر نوع فرآیند تفکری که مسئله‌ها را به گونه مفید و بدیع حل کند؛ هم‌چنین، به باور جرج سیدل، "توانایی ربط دادن و وصل کردن موضوع‌ها، صرف‌نظر از این که در چه حوزه یا زمینه‌ای انجام گیرد، از مبانی بهره‌گیری خلاق ذهن است.

استقلال‌طلبی: استقلال‌طلبی همانند نیرویی است که باعث می‌شود که کارآفرین تمام مخاطره‌ها و ساعت‌های طولانی کار خسته را برای ایجاد فعالیت کارآفرینانه نوپا به جان بخرد.

ب) حمایت اجتماعی. منظور از حمایت اجتماعی، کمک‌ها و حمایت‌های اجتماعی والدین، دوستان و دیگر افراد مهم می‌باشد که فرد آنها را با توجه به شرایط اجتماعی و فردی خود درک می‌نماید (Orozco, 2007).

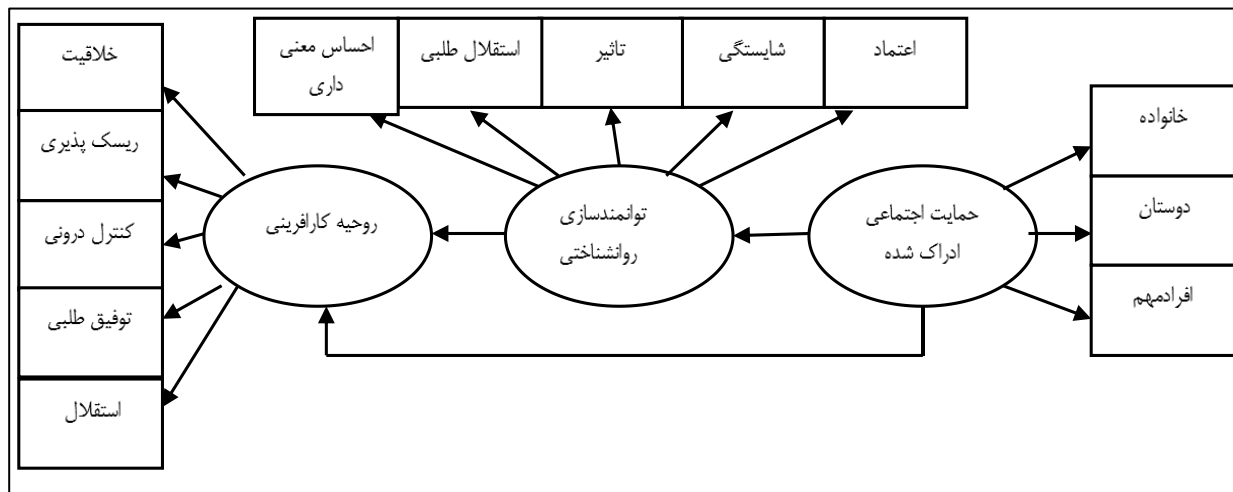
ج) توانمندسازی روان‌شناختی: واژه انگلیسی Empower در فرهنگ فشرده آکسفورد به «قدرتمند شدن، مجوز دادن، قدرت بخشیدن و توانا شدن» معنی شده است. مهم‌ترین مرحله توانمندسازی نقطه آغاز آن است (Sale, 2009). توانمندسازی به ظرفیت افراد، گروه‌ها و / یا جوامع می‌پردازد تا بتوانند شرایط خود را کنترل کنند، نیرویی را به کار گیرند و اهداف خود را به دست آورند، و فرایندی که به صورت جداگانه و جمعی می‌تواند به خود و دیگران کمک کند تا کیفیت زندگی افراد به حداکثر برسد (Digan, Sahi, Mantok, & Patel, 2019).

ابعاد توانمندسازی روان‌شناختی: در یکی از معروف‌ترین بررسی‌های تجربی انجام شده در مورد توانمندسازی، اسپریتزر (۱۹۹۵)، چهار سویه را برای توانمندسازی برشمرده است. ۱. احساس خودمختاری؛ خودمختاری یا داشتن احساس حق انتخاب به معنی آزادی عمل و استقلال فرد در تعیین فعالیت‌های لازم برای انجام دادن وظایف شغلی اشاره؛ ۲. احساس شایستگی؛ این مفهوم به تسلط شخصی و انتظار تلاش عملکرد برمی‌گردد؛ ۳. احساس مؤثر بودن؛ درجه‌ای که فرد می‌تواند

بر نتایج راهبردی، اداری و عملیاتی شغل اثر بگذارد. این بعدبه درجه‌ای اشاره دارد که رفتار فرد در اجرای اهداف شغلی متفاوت دیده شود؛ ۴. احساس معنی‌دار بودن: معنی‌دار بودن یعنی با ارزش بودن اهداف شغلی و علاقه درونی شخص به شغل. معنی‌دار بودن فرصتی است که افراد احساس کنند اهداف شغلی مهم و با ارزشی را دنبال می‌کنند؛ ۵. احساس اعتماد: وتن و کمرون (۱۹۹۸)، اشاره دارند که افراد توانمند، دارای احساس اعتماد هستند و مطمئن‌اند که با آنان منصفانه و صادقانه رفتار خواهد شد. عبدی و فرهادی (۱۳۹۶) طی تحقیقی با عنوان بررسی نقش توانمندسازی روان‌شناختی و هوش فرهنگی در پیش‌بینی میزان کارآفرینی دریافتند که بین کارآفرینی و توانمندسازی روان‌شناختی؛ بین هوش فرهنگی و کارآفرینی و همچنین بین هوش فرهنگی و توانمندسازی روان‌شناختی کارکنان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. رحیمی و نادری (۱۳۹۶) طی پژوهشی دریافتند که رابطه معنی‌دار بین کارآفرینی سازمانی و عوامل روان‌شناختی توانمندسازی (احساس معنی‌دار بودن، احساس شایستگی، احساس استقلال، احساس تاثیرگذاری، احساس اعتماد) برقرار است. صیاد و همکاران (۱۳۹۴) طی تحقیقی دریافتند که دانشجویان در حیطه‌های توفیق‌طلبی و ریسک‌پذیری از روحیه کارآفرینی بالاتر از میانگین برخوردار بودند و این مسئله می‌تواند زمینه‌ای مناسب برای اجرا و پیشبرد برنامه‌های مربوط به توسعه و آموزش‌های کارآفرینی ایجاد نماید. نتایج پژوهش ترابی و گودرزی (۱۳۹۴) نشان داد که بین حمایت اجتماعی و خلاقیت و توانمندی من (ایگو)، همبستگی معنی‌دار وجود دارد. در واقع بین حمایت اجتماعی و خلاقیت رابطه معنی‌دار و معکوس برقرار است و بین حمایت اجتماعی و توانمندی من، رابطه‌ای معنی‌دار و مستقیم وجود دارد. فاروق (۲۰۱۸) طی پژوهشی با بررسی مدل‌سازی اهمیت حمایت اجتماعی و مهارت‌های کارآفرینی برای تعیین رفتار کارآفرینی افراد دریافت که حمایت اجتماعی و مهارت‌های کارآفرینی تأثیر قابل توجهی در قصد کارآفرینی افراد دارند. همچنین روبنی میکسون (۲۰۱۵) طی تحقیقی دریافت که وضعیت اقتصادی خانواده بر میزان ریسک‌پذیری نوجوانان تأثیر می‌گذارد. همچنین نتایج نشان داد که عملکرد تحصیلی نوجوانان با میزان ریسک‌پذیری‌شان در ارتباط است. به گونه‌ای که هرچه عملکرد تحصیلی کمتر باشد، نوجوانان آرزوی شغلی را می‌کنند که از نظر عملکرد تحصیلی بیش از انتظارشان است.

از آنجایی که امروزه موضوع کار و اشتغال و معضل بیکاری، نه تنها یکی از مهم‌ترین مسائل اجتماعی کشور در حال حاضر است، بلکه از طرفی با توجه به میزان رشد جمعیت در دو دهه‌ی گذشته، می‌توان آن را مهم‌ترین چالش اجتماعی چند دهه آینده به حساب آورد. یکی از راه‌حل‌های برجسته و مهم این معضل که در سند چشم‌انداز بیست‌ساله هم به آن اشاره شده است، ابتکار و توسعه کارآفرینی است. حال که نقش کارآفرینان برای رشد و تعالی آینده کشور روشن و واضح است باید به دنبال تقویت روحیه کارآفرینی در دانشجویان از ابتدای ورود به دانشگاه باشیم. لذا محقق در این پژوهش به دنبال بررسی رابطه بین روحیه کارآفرینی و حمایت اجتماعی ادراک‌شده با توجه به نقش متغیر میانجی توانمندسازی روان‌شناختی است و به دنبال پاسخ به سؤالاتی است از قبیل اینکه آیا حمایت اجتماعی ادراک‌شده بر میزان روحیه کارآفرینی افراد مؤثر است؟ با توجه به موضوع تحقیق " نقش واسطه‌ای توانمندسازی روان‌شناختی در رابطه حمایت اجتماعی ادراک‌شده و روحیه کارآفرینی "، در این پژوهش از مدل زیر استفاده شده است.

شکل ۱- الگوی مفهومی پژوهش

مواد و روش‌ها

این پژوهش از نظر گردآوری داده‌ها جزو پژوهش‌های توصیفی، از لحاظ نوع، کاربردی و از نظر روش، رابطه‌ای - همبستگی و به‌طور مشخص مبتنی بر مدل معادلات ساختاری بود. جامعه آماری این پژوهش دانشجویان کارشناسی دانشگاه بیرجند (۸۳۰۴ نفر) بودند که حجم نمونه بر اساس جدول مورگان (۳۸۰ نفر) برآورد گردید. به منظور جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه‌های ذیل استفاده شد.

الف: ابزار اندازه‌گیری در این پژوهش پرسش‌نامه حمایت اجتماعی ادراک‌شده است که توسط زیمت^۱ و همکاران (۱۹۸۸) ساخته شده و ۱۲ گویه دارد. این مقیاس حمایت اجتماعی را در سه بعد خانواده، دوستان و دیگر افراد مهم می‌سنجد. در این پژوهش، ضریب پایایی پرسش‌نامه حمایت اجتماعی برابر ۰/۹۲ به دست آمد. همچنین جهت افزایش روایی محتوایی پرسش‌نامه از نقطه نظرات کتبی و شفاهی اساتید استفاده گردید.

ب: پرسش‌نامه روحیه کارآفرینی وطن‌خواه و رضایی مقدم (۱۳۹۴) که مشتمل بر ۵ متغیر بوده، دو متغیر توفیق طلبی و خلاقیت، هریک با استفاده از ۱۱ گویه، استقلال طلبی ۳ گویه، ریسک‌پذیری با ۱۰ گویه و متغیر مرکز کنترل درونی با ۹ گویه در قالب ۵ سطحی لیکرت مورد سنجش قرار گرفتند (زالی، مدهوشی و کردنائیج، ۱۳۸۶). در این پژوهش، ضریب پایایی پرسش‌نامه برابر ۰/۷۹ به دست آمد. همچنین جهت افزایش روایی محتوایی پرسش‌نامه نیز از نقطه نظرات کتبی و شفاهی اساتید این رشته استفاده گردید.

ج: پرسش‌نامه توانمندسازی روان‌شناختی (اسپریتزر و میشر^۲، ۱۹۹۵)، است که دارای ۱۵ سؤال بوده، هدف آن سنجش توانمندسازی کارکنان در سازمان و ابعاد آن (احساس شایستگی، خودمختاری، تأثیرگذاری، معنی‌دار و اعتماد) است. ضریب پایایی پرسش‌نامه برابر ۰/۸۹ به دست آمد. همچنین جهت افزایش روایی محتوایی پرسش‌نامه نیز از نقطه نظرات کتبی و شفاهی اساتید این رشته استفاده گردید.

1. Zimet

2. Spreitzer and Mishra

یافته‌های تحقیق

اطلاعات جمعیت‌شناسی و توصیفی نمونه‌های تحقیق نشان داد که حدود ۳۶/۳ درصد نمونه را دانشجویان مرد و بقیه را دانشجویان زن تشکیل می‌دادند. در رابطه با توزیع سنی دانشجویان به ترتیب سن، ۲۰-۱۸ (۱۷/۲)، ۲۲-۲۰ (۳۹/۹)، ۲۴-۲۲ (۱۹/۴)، بالاتر از ۲۴ (۲۳/۴) بود. رشته تحصیلی آنان به ترتیب درصد، انسانی (۵۷/۵)، علوم (۱۴/۳) و مهندسی (۲۸/۲) بود. ابتدا با استفاده از آزمون مردیا نرمال بودن متغیرهای پژوهش بررسی شد و با استفاده از فاصله ماهالانویس داده‌های پرت و تأثیرگذار شناسایی و حذف شدند. برای بررسی برخی از فرضیه‌ها از رگرسیون چندگانه بهره برده شد و برای ارزیابی برازندگی الگوی پیشنهادی، الگویابی معادلات ساختاری با استفاده از روش حداکثر درست‌نمایی مورد استفاده قرار گرفت. کلیه تحلیل‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و AMOS انجام شد. شاخص‌های توصیفی مانند میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش در جدول ۳، آورده شده است. طبق جدول ۱ تمامی میانگین‌های مؤلفه‌ها بالاتر از میانگین فرضی (۳) است.

جدول ۱- میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌های متغیرها

متغیر	توفیق طلبی	ریسک پذیری	کنترل درونی	خلاقیت	استقلال طلبی	تأثیر گذاری	خود مختاری	شایستگی	معنی داری	اعتماد	خانواده	افراد مهم	دوستان
میانگین	۳/۸۹	۳/۵۹	۳/۴۲	۳/۴۲	۳/۳۴	۳/۵۴	۳/۷۱	۳/۸۷	۳/۰۷	۳/۰۰	۵/۱۱	۴/۶۲	۴/۵۶
انحراف معیار	۰/۴۹	۰/۵۲	۰/۵۰	۰/۵۳	۰/۷۵	۰/۸۰	۰/۷۸	۰/۹۱	۰/۸۷	۰/۹۴	۱/۴۶	۱/۵۴	۱/۴۶

جدول ۲- همبستگی متغیرها

توانمندسازی روان‌شناختی	حمایت اجتماعی
روحیه کارآفرینی	درجه همبستگی ۰/۱۹۰
حمایت اجتماعی	درجه همبستگی ۱ ۰/۴۲۰

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد که همبستگی میان توانمندسازی روان‌شناختی و حمایت اجتماعی، مثبت و از نظر آماری معنی‌دار می‌باشد. همچنین همبستگی میان توانمندسازی روان‌شناختی و روحیه کارآفرینی نیز مثبت و از نظر آماری معنی‌دار می‌باشد. این بدان معناست که با افزایش توانمندسازی دانشجویان، حمایت اجتماعی و روحیه کارآفرینی آنها نیز افزایش پیدا خواهد کرد. فرضیه اول پژوهش، حمایت اجتماعی ادراک‌شده، پیش‌بینی کننده روحیه کارآفرینی است.

جدول ۳- حمایت اجتماعی ادراک‌شده پیش‌بینی کننده روحیه کارآفرینی

متغیرهای پیش‌بین	B	SE	Beta	T	P
مقدار ثابت	۳/۲۷	۰/۰۷۳		۴۴/۹۶۱	۰/۰۰۲
حمایت اجتماعی ادراک‌شده	۰/۰۴۷	۰/۰۱۵	۰/۱۹۰	۳/۱۹۰	۰/۰۰۲
نکته			R:0/187	R2:0/035	ADJ.R2:0/024

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد که با توجه به اینکه ضریب تعیین اصلاح شده برابر $0/02$ است، در واقع متغیر حمایت اجتماعی ادراک شده، ۲ درصد از واریانس نمره روحیه کارآفرینی را تبیین می‌کند. همچنین با توجه به میزان P-value رابطه پیش بینی کنندگی این دو متغیر به شکل کلی معنی دار می‌باشد. فرضیه دوم پژوهش: حمایت اجتماعی ادراک شده، پیش‌بینی کننده توانمندسازی روان‌شناختی است.

جدول ۴- حمایت اجتماعی ادراک شده، پیش‌بینی کننده توانمندسازی روان‌شناختی

متغیرهای پیش‌بین	B	SE	Beta	T	P
مقدار ثابت	۲/۴۳۸	۰/۱۴۰		۱۷/۳۹۹	۰/۰۰۰
حمایت اجتماعی ادراک شده	۰/۲۱۱	۰/۰۲۸	۰/۴۲۰	۷/۶۲۱	۰/۰۰۰
خانواده	۰/۰۷۷	۰/۰۳۷	۰/۱۷۰	۲/۰۲۷	۰/۲۴۹
دوستان	۰/۰۵۲	۰/۰۳۴	۰/۱۱۵	۱/۵۰۴	۰/۰۳۹
افراد مهم	۰/۰۸۲	۰/۰۳۶	۰/۱۹۲	۲/۲۹۰	۰/۰۲۳
نکته			R:0/420	R2:0/176	ADJ.R2:0/173

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد ضریب تعیین اصلاح شده برابر $0/173$ است، بیانگر این است که متغیر حمایت اجتماعی ادراک شده، ۱۷ درصد از واریانس نمره توانمندسازی روان‌شناختی را تبیین می‌کند. همچنین با توجه به میزان P-value رابطه پیش بینی کنندگی این دو متغیر به شکل کلی معنی دار می‌باشد. اما با توجه به میزان P-value مؤلفه خانواده، مشاهده می‌شود که این مؤلفه نقش پیش‌بینی کننده ندارد اما مؤلفه‌های دوستان و افراد مهم، پیش‌بینی کننده توانمندسازی روان‌شناختی است. فرضیه سوم پژوهش: توانمندسازی روان‌شناختی، پیش‌بینی کننده روحیه کارآفرینی است.

جدول ۵- توانمندسازی روان‌شناختی، پیش‌بینی کننده روحیه کارآفرینی

متغیرهای پیش‌بین	B	SE	Beta	T	P
مقدار ثابت	۲/۷۳	۰/۰۹۴		۲۹/۱۹	۰/۰۰۰
تاثیرگذاری	۰/۰۱۴	۰/۰۳۱	۰/۰۳۵	۰/۴۵۹	۰/۶۴۷
معناداری	۰/۰۱۷	۰/۰۲۶	۰/۰۴۷	۰/۶۵۵	۰/۵۱۳
اعتماد	-۰/۰۲۵	۰/۰۲۱	-۰/۰۷۲	-۱/۱۵۵	۰/۲۴۹
خودمختاری	۰/۰۹۸	۰/۰۳۲	۰/۲۳۸	۳/۰۰۸	۰/۰۰۳
شایستگی	۰/۰۹۸	۰/۰۲۷	۰/۲۷۵	۳/۶۰۹	۰/۰۰۰
نکته			R:0/50	R2:0/25	ADJ.R2:0/23

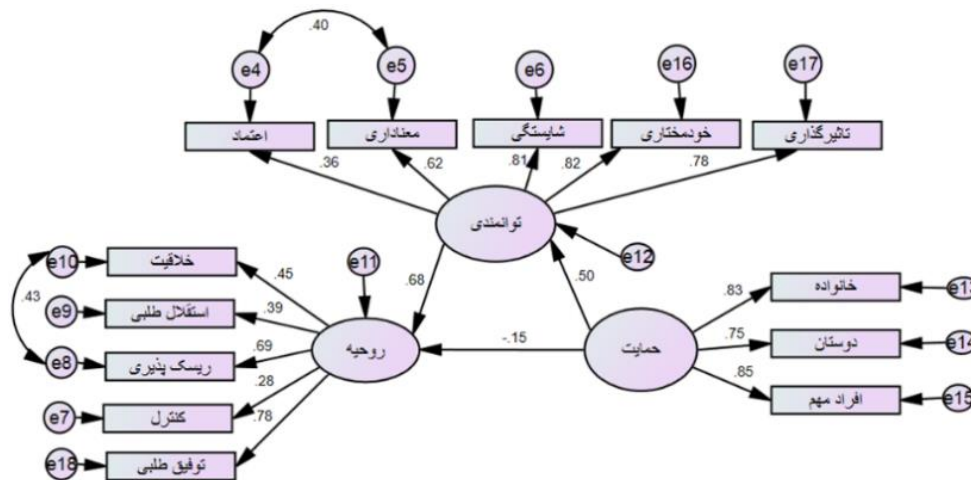
نتایج جدول فوق نشان می‌دهد ضریب تعیین اصلاح شده برابر با $0/23$ می‌باشد، در واقع توانمندی روان‌شناختی حدود ۲۳ درصد واریانس مربوط به روحیه کارآفرینی را تبیین می‌کند. همچنین با توجه به میزان P-value رابطه پیش بینی کنندگی این دو متغیر به شکل کلی معنی دار می‌باشد. اما با توجه به میزان P-value مؤلفه‌های تاثیرگذاری و معناداری و اعتماد، مشاهده می‌شود که این سه مؤلفه نقش پیش‌بینی کننده ندارند و تنها دو متغیر خودمختاری و شایستگی پیش‌بینی کننده روحیه کارآفرینی هستند.

فرضیه چهارم پژوهش. توانمندسازی روان‌شناختی، نقش متغیر میانجی در رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک‌شده و روحیه کارآفرینی دارد. برای بررسی فرضیه فوق آزمون سوبل به عمل آمد و نتایج به شرح جدول ۶ است.

جدول ۶- آزمون سوبل نقش میانجی توانمندسازی روان‌شناختی بین حمایت اجتماعی ادراک‌شده و روحیه کارآفرینی

A	b	S _a	S _b	Sobel test	std	P. value
۰/۱۳	۰/۲۷	۰/۰۳	۰/۰۸	۲/۶۱	۰/۰۱	۰/۰۰۸

نتایج جدول آزمون سوبل در سنجش مسیر غیر مستقیم توانمندسازی روان‌شناختی، حمایت اجتماعی ادراک‌شده و روحیه کارآفرینی نشان می‌دهد که مقدار آزمون Sobel test برابر ۲/۶۱ و در سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵، می‌توان نتیجه گرفت که توانمندسازی روان‌شناختی، نقش متغیر میانجی در رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک‌شده و روحیه کارآفرینی دارد. فرضیه پنجم پژوهش. مدل پژوهش مبتنی بر حمایت اجتماعی ادراک‌شده، پیش‌بینی روحیه کارآفرینی با میانجی توانمندسازی روان‌شناختی، از برازش لازم برخوردار است. برای بررسی فرضیه فوق از نرم افزار آموس استفاده گردید و نتایج در شکل زیر نشان داده شده است.

شکل ۲- نمودار نقش حمایت اجتماعی ادراک‌شده بر روحیه کارآفرینی با میانجی‌گری توانمندسازی روان‌شناختی

نتایج معادلات ساختاری در نمودار فوق نشان می‌دهد که حمایت اجتماعی ادراک‌شده ۵۰٪ درصد توانمندسازی روان‌شناختی، توانمندسازی روان‌شناختی ۶۸٪ درصد روحیه کارآفرینی، حمایت اجتماعی ادراک‌شده ۱۵٪ درصد روحیه کارآفرینی را پیش‌بینی می‌کند. بدین صورت که با توجه به سطح معنی‌داری ۰/۰۵، بین حمایت اجتماعی ادراک‌شده با روحیه کارآفرینی رابطه منفی و معنی‌دار برقرار است.

جدول ۹- برازش الگوی حمایت اجتماعی ادراک‌شده، روحیه کارآفرینی و توانمندسازی روان‌شناختی

p-value	/dfx ²	GFI	IFI	RMSEA	CFI
۰/۰۰۰	۲/۹۷۷	۰/۹۰	۰/۹۰	۰/۸/۰	۰/۹۱

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد تمامی شاخص‌ها در حد قابل قبول قرار دارند. بنابراین مدل پژوهش با داده‌های جمع‌آوری شده از برآزش لازم برخوردار است.

بحث و نتیجه‌گیری

جامعه امروز برای پیشرفت در زمینه‌های اقتصادی نیازمند افراد کارآفرین و خلاق است. به‌گونه‌ای که کارآفرینی می‌تواند در رشد و توسعه کشورها نقش مهمی داشته باشد و منجر به افزایش بهره‌وری، ایجاد اشتغال و رفاه اجتماعی گردد. عوامل متعددی بر کارآفرینی مؤثر است که از جمله می‌توان به عوامل فردی (ویژگی‌های روان‌شناختی)، شبکه‌های اجتماعی، عوامل جامعه‌شناختی و نیاز اقتصادی اشاره کرد. یکی از عوامل فردی و روان‌شناختی تأثیر گذار بر کارآفرینی، روحیه کارآفرینی است که در واقع لازمه ایجاد کسب‌وکار موفق است. از جمله عوامل اجتماعی که می‌تواند بر روحیه کارآفرینی تأثیر گذار باشد، حمایت اجتماعی ادراک شده است. همچنین طبق پژوهش‌های صورت گرفته، حمایت اجتماعی، تأثیرات مثبتی بر شایستگی، اعتماد و خودکارآمدی فرد که جزء مؤلفه‌های توانمندسازی روان‌شناختی است، دارد (ابراهیم آبادی، طاهرپور و عسگری، ۱۳۹۷). نتایج این پژوهش در فرضیه ۱ با توجه به رابطه مستقیم و معنی‌دار بین حمایت اجتماعی ادراک شده و روحیه کارآفرینی در راستای پژوهش‌های روبنی میکسون^۳ (۲۰۱۵)، لورا، فریدلندر، جید رید و رابرت کیربی^۴ (۲۰۰۷)، حسینی و خسروی لقب (۱۳۹۶)، طغریایی، رضوانی، مبارکی، یداللهی فارسی و میرزایی (۱۳۹۵)، کریمی و همکاران (۱۳۹۱)، کریمی و بهرنگی (۱۳۸۹)، قاسمی، اسدی و حسینی‌نیا (۱۳۸۸)، است. با نگاهی به روند رشد و توسعه جهانی، در می‌یابیم که با افزایش فناوری‌های گسترده و پیشرفته، نقش و جایگاه کارآفرینان، به‌طور فزاینده‌ای افزایش می‌یابد. در واقع امروزه کارآفرینی فردی و اجتماعی، عامل مهم توسعه و رشد اقتصادی کشورها محسوب می‌شود. از همین رو، کارآفرینان نیازمند توجه خاص و حمایت از جانب خانواده، دوستان و حتی دیگر افراد مهم می‌باشند که با عنوان حمایت اجتماعی ادراک شده شناخته می‌شود. از دیدگاه فردی اولین مکانی که تعامل اجتماعی در آنجا صورت می‌گیرد، خانواده است. به موازات اینکه کودک رشد کرده و بزرگ می‌شود، تعامل اجتماعی وی در محیط گسترش می‌یابد. با افزایش سن، وابستگی به خانواده و والدین کمتر شده و فرد در گروه‌های متنوع محیط اجتماعی خود شرکت می‌کند (باهار^۵، ۲۰۱۰). تمامی گفته‌ها حاکی از نقش مهم و تأثیر گذار حمایت اجتماعی از طرف خانواده و دوستان و دیگر افراد مهم بر روحیه کارآفرینی افراد دارد. نتایج فرضیه دوم به طور کلی نشان از رابطه مستقیم و معنی‌دار بین حمایت اجتماعی ادراک شده و توانمندسازی روان‌شناختی داشت. نتایج پژوهش حاضر با پژوهش‌های زائری، خواجه و تمیمی (۱۳۹۵)، صحرایی و همکاران (۱۳۹۴) همسو است. توانمندسازی روان‌شناختی از جمله مؤلفه‌های مهم در توسعه پایدار است. توانمندی طرحی است که در آن، فرد ضمن کنترل خود، آمادگی پذیرش مسئولیت‌های بیشتر را دارد. به این صورت که فرد با قبول مسئولیت‌های محوله و انجام درست و به‌موقع آنها قادر است پیشرفت سازمان خود را تضمین و به دنبال آن موجبات پیشرفت جامعه را فراهم کند. در واقع توانمندی یک پدیده اجتماعی است. یکی از عواملی که می‌تواند در توانمندی افراد نقش داشته باشد، تأثیر حمایت اجتماعی بر توانمندی آنان است. حمایتی که فرد از سمت خانواده و دوستان دریافت می‌کند، باعث ایجاد انگیزه در وی می‌گردد. از این رو مطالعات به تأثیر حمایت اجتماعی بر توانمندسازی افراد می‌پردازد. نتایج فرضیه سوم نشان از رابطه مستقیم و معنی‌دار توانمندسازی روان‌شناختی و روحیه کارآفرینی داشت. نتایج در راستای پژوهش‌های سلیمان پور عمران، اسماعیلی شاد و مرتضوی

³ . Robyn E. Mixon

⁴ . Laura , Friedlander, Graham Reid, Naomi Shupak & Robert Cribbie

⁵ . Bahar

کیاسری (۱۳۹۷)، حسن‌پور، میرزایی و پاشاپور (۱۳۹۵) و رحیمی و نادری (۱۳۹۶) است. نیروی کار توانمند و کارآفرین، یکی از شروط ضروری و لازم جهت عملکرد مؤثر در سازمان‌های نوین است. به‌گونه‌ای که تحولات پرشتاب جهان امروز، از جمله جهانی شدن، پیچیدگی و رقابت رو به رشد و پیشرفت‌های علمی و تکنولوژیکی، سازمانها را با چالش‌های جدیدی رو به رو کرده است. یکی از راهکارهای مقابله با این چالشها، توجه و میل به سمت کارآفرینی است. از همین رو، سازمانها باید شرایطی را فراهم کنند تا همه کارکنان رفتارهای کارآفرینانه از خود بروز دهند، خود را در قبال اهداف سازمان متعهد دانسته و تمام توان و ظرفیت خود را در جهت بقا و پیشرفت سازمان به کار گیرند. توانمندسازی منابع انسانی یکی از راههای ایجاد چنین شرایطی در سازمانها است که نقش کلیدی در حیات سازمانها دارد. در واقع توانمندسازی رویکردی است که موجب بالندگی منابع انسانی می‌شود (حسن‌پور، میرزایی و پاشاپور، ۱۳۹۵). همه این دلایل نشان از مؤثر بودن توانمندسازی روان‌شناختی بر روحیه کارآفرینی است. نتایج فرضیه چهارم در سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ نشان از نقش متغیر میانجی توانمندسازی روان‌شناختی، در رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک‌شده و روحیه کارآفرینی داشت. نتایج با پژوهش‌های نوربخش، رهبری‌عقوبی و کهندل (۱۳۹۷)، پناه بحق و مرجانی (۱۳۹۶)، حیدری جویبجارکلی و گودرزوند چگینی (۱۳۹۶)، امینی، مزروعی نصرآبادی و آغادری (۱۳۹۶)، عسکراوغلی و عابدی (۱۳۹۲) همسو است. توانمندسازی به معنی تشویق افراد برای مشارکت بیشتر در تصمیم‌گیری‌هایی است که بر فعالیت آنها مؤثر است؛ یعنی فضایی برای افراد فراهم شود تا بتوانند ایده‌های خوبی را خلق کرده و آنها را به عمل تبدیل کنند. توانمندسازی اساساً یک فرایند انگیزشی است که فرد طی آن، حس توانمندی را تجربه می‌کند (پناه بحق و مرجانی، ۱۳۹۶). به واقع توانمندی باعث می‌شود که فرد خلاق و نوآور باریاید. از طرفی طبق مطالعات صورت گرفته، خلاقیت جزء مؤلفه‌های کارآفرینی محسوب شده و بدین صورت توانمندی بر میزان کارآفرینی افراد مؤثر است. همچنین از طرفی حمایت اجتماعی از سوی خانواده و دوستان نیز بر این دو متغیر بر اساس مبانی و استدلال فرضیات قبل مؤثر بوده و می‌توان بیان داشت که توانمندسازی روان‌شناختی، نقش متغیر میانجی در رابطه بین حمایت اجتماعی ادراک‌شده و روحیه کارآفرینی دارد. نتایج فرضیه پنجم معادلات ساختاری نشان از برازش مدل در تمامی شاخص‌ها داشت.

سخن آخر اینکه، براساس نتایج رابطه معنی‌داری بین حمایت اجتماعی ادراک‌شده و روحیه کارآفرینی برقرار است. اما نکته جالب توجه در این پژوهش، وجود رابطه معکوس بین این دو می‌باشد و بیانگر این موضوع است که هرچقدر حمایت از طرف خانواده و دوستان بیشترشده، میزان روحیه کارآفرینی افراد کاهش می‌یابد. و این نشان‌دهنده آن است که در جامعه کنونی، در واقع افراد در صورت دریافت حمایت، از میزان استقلال و ریسک‌پذیری‌شان کاسته شده و به تبع روحیه کارآفرینی آنان دچار ضعف می‌گردد. که این نتیجه با تحقیقات پیشین همراستاست و می‌طلبد که به جوانان آزادی عمل بیشتر داده شود. همچنین نتایج نشان داد که توانمندسازی روان‌شناختی به عنوان متغیر میانجی، بر این رابطه تأثیرگذار است.

این پژوهش محدودیت‌هایی هم در برداشت. از این قبیل که محقق نسبت به صداقت پاسخ‌دهندگان آگاهی کامل نداشت. همچنین انجام تحقیق محدود به جامعه خاصی بود و تنها در دانشگاه دولتی انجام شد. از طرفی محدودیت ابزار نیز مدنظر قرار دارد. از این جهت که فقط از پرسش‌نامه استفاده شد. با توجه به یافته‌های پژوهش، پیشنهادات زیر ارائه می‌شود:

۱. در جهت رشد و توسعه روحیه کارآفرینی دانشجویان، دانشگاه بایستی به تحول در نقش خود، بسترسازی مناسب جهت ایجاد فرهنگ کارآفرینی دانشگاهی، تغییرات مدیریتی اثربخش و ارتقای فعالیت‌های خود در زمینه‌های آموزشی و پژوهشی از جمله برگزاری کارگاه‌های مختلف مبادرت ورزد.

۲. اساتید دانشگاه به بهبود توانمندسازی روان‌شناختی دانشجویان توجه کرده و راهکارهای قابل قبولی ارائه نمایند.

۳. دانشجویان درک درستی از حمایت اجتماعی داشته باشند و از طرفی خانواده و دانشگاه نیز باید مراتب حمایت خود را تقویت نمایند.
۴. یکی از زمینه‌هایی که توجه زیادی را به خود جلب کرده است، توانمندسازی زنان برای کارآفرینی است. پیشنهاد می‌شود که تحقیقی در زمینه توانمندسازی زنان دانشجو در دانشگاه‌ها انجام شود.
۵. همانطور که این مطالعه فقط در جهت بررسی روحیه کارآفرینی در میان دانشجویان دانشگاه بیرجند انجام شد، محققان دیگر می‌توانند این چارچوب را در دانشگاه‌های دیگر مورد بررسی قرار دهند.

منابع

- ابراهیم‌آبادی، ریحانه؛ عسگری، علی و طاهرپور، فاطمه (۱۳۹۷). تحلیل رابطه حمایت اجتماعی ادراک‌شده و مؤلفه‌های روحیه کارآفرینی. سومین کنفرانس بین‌المللی مدیریت و حسابداری و حسابرسی پویا. تهران. ایران.
- امینی، علیرضا؛ مزروعی، اسماعیل و آقاجری، معصومه (۱۳۹۶). نقش توانمندسازی روانشناختی و تمایل به کارآفرینی کارکنان در رابطه بین بازارگرایی و نوآوری سازمانی. *مجله مدیریت بازرگانی*، ۹(۲)، ۲۳۳-۲۵۸.
- پناه بحق، مهسا و امیربابک مرجانی (۱۳۹۶). بررسی رابطه میان رهبری تحول‌گرا و نگرش کارکنان با در نظر داشتن نقش میانجی توانمندسازی روانشناختی مطالعه موردی: شهرداری منطقه یک کرج، دومین کنفرانس بین‌المللی مدیریت و حسابداری، تهران، موسسه آموزش عالی صالحان.
- ترابی‌گودرزی، زهرا و بهرامی، هادی (۱۳۹۴). بررسی نقش واسطه‌های حمایت اجتماعی در رابطه بین خلاقیت و توانمندی من در دانشجویان هنرهای تجسمی دانشگاه هنر تهران. اولین کنفرانس بین‌المللی علوم تربیتی و روان‌شناسی. موسسه عالی علوم و فناوری خوارزمی. شیراز. ایران.
- جهانیان، رمضان (۱۳۸۹). بررسی راهکارهای توسعه کارآفرینی در آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای دانشگاه آزاد اسلامی. *فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی*، ۲(۲)، ۱-۲۴.
- جویبارکلی، پرویز و مهرداد گودرزوندچگینی (۱۳۹۶). تاثیر توانمندسازی روانشناختی در رابطه بین اعتماد سازمانی و تعهد شغلی در اداره کل ثبت اسناد و املاک گیلان، دهمین کنفرانس بین‌المللی اقتصاد و مدیریت، رشت، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت.
- حسن‌پور، محمد؛ میرزایی، حسین؛ پاشاپور، حمید (۱۳۹۵). تحلیل تاثیر توانمندسازی روانشناختی کارکنان بر کارآفرینی سازمانی؛ هفتمین کنفرانس بین‌المللی حسابداری و مدیریت و چهارمین کنفرانس کارآفرینی و نوآوری‌های باز، تهران.
- حسینی، سید یعقوب و خسروی لقب، زهره (۱۳۹۶). شناسایی عوامل مؤثر بر قصد و نیت رهبری و کارآفرینی دانشجویان دختر (مورد مطالعه: دانشجویان رشته مدیریت دانشگاه‌های دولتی شهر تهران). *مجله علوم اجتماعی: زن و جامعه*، ۲(۲)، ۳۵-۵۶.
- رحیمی، مریم و نادری‌نادر (۱۳۹۶). بررسی رابطه‌ی عوامل روانشناختی توانمندسازی و کارآفرینی سازمانی کارکنان اداره کل کمیته امداد استان کرمانشاه. دهمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت و حسابداری و هفتمین کنفرانس کارآفرینی و نوآوری‌های باز، تهران.
- زالی، محمدرضا؛ مدهوشی، مهرداد و کردنائیج، اسدالله (۱۳۸۶). ارزیابی مشخصه‌های کارآفرینی دانشجویان (مورد مطالعه دانشگاه مازندران). *فصل‌نامه مدرس علوم انسانی*، ۱۱(۵۵)، ۸۱-۱۱۳.
- زائری، سمیه؛ خواجه، نجمه و تمیمی، مهدی (۱۳۹۵). رابطه‌ی حمایت اجتماعی ادراک‌شده با مؤلفه‌های بهزیستی روان‌شناختی در زنان سرپرست خانوار. ششمین همایش پژوهش‌های نوین در علوم و فناوری. کرمان، شرکت علم محوران آسمان.
- سلیمان‌پور عمران، محبوبه؛ اسماعیلی شاد، بهرنگ و مرتضوی کیاسری، فاطمه (۱۳۹۷). رابطه توانمندی روان‌شناختی و کارآفرینی سازمانی با آزمون نقش میانجی شناسایی فرصت‌های کارآفرینانه. *مجله توانمندسازی سرمایه انسانی*، ۱(۱)، ۱۷-۳۱.
- صحرائی، رضا مراد؛ عرفانی‌نصراله؛ شعبانی بهار، غلامرضا؛ منصف، علی و حسین نژاد، علی‌عباس (۱۳۹۴). رابطه توانمندسازی و حمایت سازمانی ادراک‌شده با رضایت شغلی دبیران تربیت بدنی شهر همدان. *مجله مطالعات مدیریت رفتار سازمانی در ورزش*، ۲(۶)، ۸۳-۹۱.

- صیاد، سیروان؛ وهابی، احمد؛ وهابی، بشری؛ صیادی، مهناز؛ روشنی، دائم و امانی، منا (۱۳۹۴). بررسی روحیه کارآفرینی دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی کردستان و کرمانشاه. نشریه توسعه آموزش در علوم پزشکی، ۱۰ (۲۵)، ۵۹-۶۷.
- طغرای، محمدتقی؛ رضوانی، مهران؛ مبارکی، محمدحسن؛ یداللهی فارسی، جهانگیر و میرزایی، زینب (۱۳۹۵). شناسایی عوامل محیطی موثر بر کارآفرینی فرهنگی در صنایع دستی عشایری. *مجله اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۱۷ (۱)، ۱۹-۳.
- عبدی، علی و فرهادی، مجتبی (۱۳۹۶). بررسی نقش توانمندسازی روان‌شناختی و هوش فرهنگی در پیش بینی میزان کارآفرینی کارکنان استانداری لرستان. سومین کنفرانس سراسری دانش و فناوری علوم تربیتی، مطالعات اجتماعی و روانشناسی ایران. تهران.
- عسکراوغلی، ناصر و عابدی، رحیم (۱۳۹۲). تأثیر شخصیت کارآفرینانه بر عملکرد شغلی کارکنان با میانجی‌گری توانمندسازی. *مجله توسعه کارآفرینی*، ۶ (۳)، ۱۰۵-۱۲۴.
- غریب‌شاه، سمانه (۱۳۹۴). بررسی تأثیر روحیه کارآفرینی بر نگرش دانشجویان نسبت به کسب و کار (مورد مطالعه: دانشگاه سمنان). پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه سمنان. ایران.
- قاسمی، علیرضا و آریان پوران، سعید (۱۳۹۰). رابطه حمایت اجتماعی و تجانس فرهنگی با سلامت روان و تاب‌آوری دانشجویان. *پژوهش‌نامه علوم اجتماعی*، ۱، ۲۵-۷۰.
- کریمی، نازیلا و بهرنگی، محمدرضا (۱۳۸۹). نقش حمایتی محیط خانه و خانواده از خلاقیت فرزندان. مطالعه موردی بر کارکنان حوزه ستادی معاونت پرورشی و تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش. سومین کنفرانس ملی خلاقیت‌شناسی، تریز و مهندسی و مدیریت نوآوری ایران. تهران، پژوهشکده علوم خلاقیت‌شناسی، نوآوری.
- کریمی، سعید؛ بیمنز، هارم؛ چیدری، محمد و مولدر، مارتین (۱۳۹۱). بررسی تأثیر عوامل محیطی و فرهنگی بر قصد کارآفرینانه‌ی دانشجویان کشاورزی. *توسعه کارآفرینی*، ۵ (۳)، ۱۰۵-۱۲۴.
- مالک‌پور، کامران و دلاور، علی (۱۳۹۵). نقش آموزش‌های دانشگاهی بر ایجاد روحیه کارآفرینی و راهکارهای ارتقا آن. *مجله پژوهش‌های تربیتی*، ۳۱ (۱)، ۲۷-۱.
- نوربخش، مهوش؛ شادی رهبر یعقوبی و مهدی کهندل (۱۳۹۷). رابطه بین سبک رهبری تحول آفرین و تعهد سازمانی با توانمندسازی روان‌شناختی کارکنان زن و مرد اداره کل ورزش و جوانان استان البرز. چهارمین همایش ملی علوم ورزشی و تربیت بدنی ایران. تهران: انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین.
- Abdollahpour, S., & Keramat, A. (2016). The Impact of Perceived Social Support from Family and Empowerment on Maternal Wellbeing in the Postpartum Period. *Journal of Midwifery & Reproductive Health*, 4 (4), 779-787.
- Bahar, H.H. (2010). The effects of gender, perceived social support and sociometric status on academic success. *Social and Behavioral Sciences*, 2, 3801-3805.
- Dearkins, D., & Freel, M.E. (2002). *Entrepreneurship and small firms*. Third edition. London: Mc Graw-Hill.
- Digan, Sh. P., Sahi, G. K., Mantok, S., & Patel, P. C. (2019). Women's Perceived Empowerment in Entrepreneurial Efforts: The Role of Bricolage and Psychological Capital. *Journal of Small Business Management*, 57(1), 206-229.
- Fantaye, M. D. (2019). Factors Affecting Entrepreneurial Intention among Graduating Students at Debre Berhan University, Ethiopia. *Journal of Investment and Management*, 8(1), 25-31.
- Farooq, M. S. (2018). Modelling the significance of social support and entrepreneurial skills for determining entrepreneurial behaviour of individuals: A structural equation modelling approach. *World Journal of Entrepreneurship, Management and Sustainable Development*
- Gomez Lacap, J. P. (2018). Social Entrepreneurial Intentions of University Students in Pampanga, Philippines. *Journal of Entrepreneurship and Business*, 6(1), 1-16.
- Gülaçt, F. (2010). The Effect of Perceived Social Support on Subjective Well-Being. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2(38), 44-49.

- Gurel, E; Altin, L., & Daniele, R. (2010). Tourism students' entrepreneurial intentions. *Annals of Tourism Research*, (3) 37, 69-646.
- Lacap, J. P. G., Dwi Mulyaningsih, H., & Ramadani, V. (2018). The mediating effects of social entrepreneurial antecedents on the relationship between prior experience and social entrepreneurial intent: The case of Filipino and Indonesian university students. *Journal of Science and Technology Policy Management*, 9(3), 329-346
- Laura, J. F., Graham J. R., Naomi, S., & Cribbie, R. (2007). Social Support, Self-Esteem, and Stress as Predictors of Adjustment to University among First-Year Undergraduates. *Journal of College Student Development*, 48(3), 259-274.
- Lee, L., Wong, P., Foo, M., & Leuny, A. (2011). Entrepreneurial intentions: the influence of organizational and individual factors. *Journal of Business Venturing*, 25(3): 124-36.
- Mahboobi, T., & Toreh, N. (2008). Pathology of creativity and innovation of university. *Islamic University Journal*, 12(1), 75-125.
- Mishra, A. K. (1992). *Organizational response of crisis: the role of mutual trust and top management teams*. Ph.D. Dissertation, university of Michigan.
- Mixon, R. E. (2015). *Perceived Parental Supportiveness: A Protective Factor of Adolescent Risk-Taking Behaviors*. A Dissertation Presented in Partial Fulfillment of the Requirements
- Orozco, V. (2007). *Ethnic Identity, Perceived Social Support, Coping Strategies, University Environment, Cultural Congruity, and Resilience of Latina/o College Students*. Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Doctor of Philosophy in the Graduate School of the Ohio State University. The Ohio State University.

